

سازمان حفاظت محیط زیست

معاونت آموزش و پژوهش

شیوه نامه اجرایی

"ساعتی با محیط بان در مدرسه"

تدوین

دفتر آموزش محیط زیست

گروه آموزش همگانی

تابستان ۱۳۹۵

هم‌اکنون بحران‌های محیط زیست، در معرض خطر قرار داشتن عناصر اصلی آن (آب، خاک، هوا)، نابودی بسیاری از گونه‌های حیات وحش و تمام آسیب‌های وارد آمده بر پیکر محیط زیست که نفس‌هایش را به شماره انداخته است، بر کسی پوشیده نیست. آخرین تحقیقات به عمل آمده توسط محققان و اکولوژیست‌ها، نشانگر آن است که بحران‌های ناشی از تخریب زیستگاه‌ها، حیات وحش و منابع طبیعی به دست انسان، بسیار بیشتر از اثرات مخرب ناشی از تغییرات اقلیمی است.

از این رو برای ادامه حیات، ما ناگزیر به ایجاد تعامل میان طبیعت و انسان هستیم تا بتوانیم ضمن بهره‌مندی از مواهب هستی، فرصت تجدید و باز یابی طبیعت را نیز فراهم آوریم چرا که داشتن زمینی با امکان حیات برای همه زیست‌مندان، وظیفه همگانی و رسالتی فرافردی است و باید تلاش شود تا هم زمان با پیشرفت‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ...، اخلاق محیط زیستی نیز روز به روز در جامعه، رشد یافته و بینش، نگرش و رفتار فرد شهروندان کشور به طور ملموس و مشخص، با شاخصه‌های رفتاری متناسب با نگرانی‌های روز، تغییر یابد.

در این میان آن چه بیش از پیش ضروری است، نقش‌آفرینی عنصر آموزش با استفاده از تکنیک‌ها و مدل‌های نوین آن است که ضمن انتقال داده‌ها و اطلاعات نظری به دانش‌آموزان، با ورود به لایه‌های روانشناختی و تلنگر بر احساساتی چون عشق، همدلی و مهربانی، انگیزه‌ی آنها را برای شناخت و حفاظت از محیط زیست بیدار کرده و با افزایش آگاهی، زمینه‌ی تبدیل احساسات و هیجانات زودگذر به باورهای پایدار را، فراهم آورد.

محیط‌بانان دلسوز و پرتلاش سازمان، بازوان کارآمد و توانمند حفاظت از عرصه‌های طبیعی و ارزشمند کشور هستند. درکمال تأسف به دلیل آزمندی عده‌ای از سودجویان و منفعت‌طلبان، این زحمت‌کشان سختکوش، به هنگام انجام وظایف خطیر خود، مورد صدمه و آسیب‌های فراوانی واقع می‌شوند که در برخی از موارد، جان خود را از دست می‌دهند و یا سلامت و زندگی آنها، با لطمه‌های جبران‌ناپذیر روبرو می‌شود.

با این رویکرد دفتر آموزش محیط زیست با همکاری ادارات کل حفاظت محیط زیست و ادارات آموزش و پرورش استان‌ها، در نظر دارد طرحی تحت عنوان "یک ساعت با محیط بان در مدرسه" را برای دانش‌آموزان سراسر کشور در نزدیکترین محل سکونتشان به عرصه‌های طبیعی و مناطق تحت مدیریت سازمان (پارک‌های ملی، مناطق حفاظت شده، پناهگاه حیات وحش و آثار طبیعی ملی)، به اجرا درآورد.

در نظر است در این طرح، نکات مهم و کلیدی در خصوص مسایل محیط زیست، شرح وظایف، مسوولیت‌ها، تجارب و فعالیت‌های صادقانه محیط‌بانان به دانش‌آموزان منتقل شود. چون ما بر این باوریم که در صورت ایجاد تعامل با جوامع محلی و افزایش آگاهی آنها پیرامون اهمیت حفظ محیط زیست با بهره‌مندی از رفتارهای به‌هنجار، حس احترام و علاقه‌ی آنها به محیط‌بانان و وظایف خطیرشان، بیشتر شده و بی‌تردید از خشونت و درگیری در مناطق، کاسته خواهد شد.

ضرورت اجرای طرح :

امروزه در تمام کشورهای پیشرفته و نیز کشورهای در حال توسعه، اهمیت آموزش‌های محیط‌زیستی و اندیشه‌های حفاظت از محیط زیست، در برنامه‌ریزی‌های آموزشی در مدارس نیز، به طور مشخص دیده می‌شود و دلیل اصلی آن هم اعتقاد بر این است که در صورت نهادینه شدن اخلاق محیط‌زیستی در اندیشه و ذهن کودکان، بسیاری از مسایل و مشکلات حوزه محیط زیست قابل حل است. ما بر این باوریم که استفاده از مشارکت کودکان و نوجوانان در حفظ محیط زیست، دو هدف مهم را محقق خواهد کرد: نخست؛ آموزش و انتقال مفاهیم عمیق محیط‌زیستی در ابعاد مختلف و در کمترین زمان ممکن به نسل آینده ساز جامعه که مدیران، مسوولان، برنامه‌ریزان و یا شهروندان عادی خواهند بود و دوم؛ با توجه به تأثیرپذیری والدین از فرزندان خود، انتقال پیام‌های محیط‌زیستی از کودکان به نهاد خانواده، مدرسه و اجتماع، با سهولت بیشتر انجام خواهد شد.

از این رو اجرای طرح مذکور در مدارس می‌تواند یکی از گام‌های مؤثر در پرورش نسلی باشد که آینده کشور، به دست آنها سپرده می‌شود.

مخاطبین:

دانش‌آموزان مدارس اطراف مناطق تحت مدیریت سازمان شامل پارک‌های ملی، مناطق حفاظت شده و پناهگاه‌های حیات وحش در مقاطع مختلف تحصیلی.

هدف کلی:

ارتقای سطح آگاهی‌های محیط‌زیستی دانش‌آموزان و آشنایی با وظایف محیط‌بانی و شناخت مناطق تحت مدیریت سازمان.

اهداف جزئی:

- آشنایی با نکات کلیدی شرح وظایف محیط بانان و ایجاد حس احترام به شکل پایدار نسبت به محیط- بانان به عنوان حافظان محیط زیست در دانش آموزان و خانواده آنها .
- جلب مشارکت و ایجاد حس مسوولیت دانش آموزان در عشق به محیط زیست و حفاظت از آن.
- آموزش و اطلاع رسانی نکات محیط زیستی متناسب با اقلیم منطقه.
- استفاده از توان فزاینده جامعه دانش آموزی به منظور انتقال پیام های محیط زیستی به درون خانه و خانواده
- آموزش تجارب کاربردی و ارزشمند محیط بانان مناطق مختلف به دانش آموزان.

زمان اجرای طرح:

نیمه اول سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

مجریان طرح:

- ادارات کل حفاظت محیط زیست با همکاری ادارات کل آموزش و پرورش استان های کشور.

گسترده گی طرح:

مدارس اطراف مناطق تحت مدیریت سازمان شامل پارک های ملی، مناطق حفاظت شده و پناهگاه های حیات وحش در سراسر کشور.

موضوعات:

- تشریح وظایف و مسوولیت های محیط بانان در سازمان حفاظت محیط زیست.
- شرح فعالیت ها، خاطرات و تجارب محیط بانان، رویارویی با حیات وحش و پاسخ به پرسش های مخاطبان.
- معرفی مناطق تحت مدیریت سازمان در استان ها.

روش اجرا:

برگزاری کارگاه‌های آموزشی یک ساعته ویژه دانش‌آموزان، دبیران، معلمان، مربیان و کارکنان مدرسه، والدین و خانواده‌ها با موضوعات اشاره شده فوق.

تعهدات طرفین:

ادارات کل حفاظت محیط زیست:

- معرفی محیط‌بانان با تجربه و واجد شرایط برای حضور در مدارس به عنوان مدرس.
- در اختیار قرار دادن محتواهای آموزشی (شامل: بروشور معرفی مناطق تحت مدیریت در استان‌ها، پوستر، CD، کتابچه‌های آموزشی و ...).
- تعیین و معرفی مناطق مشمول طرح.
- نظرسنجی و ارزیابی میزان استقبال از طرح و بررسی بازخورد و اثربخشی برنامه‌ها.

ادارات کل آموزش و پرورش:

- هماهنگی‌های لازم برای شناسایی و معرفی مدارس مشمول طرح، به ادارات کل حفاظت محیط زیست استان.
- همکاری لازم با ادارات کل حفاظت محیط زیست و واحدهای محیط بانی در مناطق تحت مدیریت سازمان.

ویژگی‌های محیط بانان منتخب:

- از سلامت جسمانی کامل برخوردار بوده و فن بیان خوبی داشته باشند.
- در زمان برگزاری کارگاه، لباس فرم محیط‌بانی به تن داشته و همه‌ی نشان‌ها و درجه‌های نظامی خود را الصاق کرده باشند.
- باید اطلاعات کامل از شرح وظایف و مسوولیت‌های محیط بانی داشته و آماده پاسخگویی صحیح و منطقی به پرسش‌های دانش‌آموزان باشند.
- باید به شغل خود علاقمند بوده و این علاقه به طبیعت را، به دانش‌آموزان انتقال دهند.

- تجربه کافی داشته و با استفاده از فنون سخنرانی و روایت خاطرات ناب و ارزشمند، توانایی جلب و جذب مخاطب را داشته باشند.

- نسبت به قوانین و مقررات شغل محیط بانی تسلط کافی داشته باشند.

محتوای مطالب آموزشی :

- اطلاعات کافی در مورد گونه های گیاهی و جانوری بومی و جالب توجه در ایران، به خصوص استان مربوطه.

- اطلاعات کافی در مورد فعالیت هایی مانند سرشماری، علامت گذاری و نجات جانوران و جانداران در دل طبیعت، تغذیه جانداران در شرایط فصلی سخت، مبارزه با شکارچیان غیرمجاز، گشت های شبانه روزی در دل طبیعت، تعقیب و دستگیری قانونی و تحویل متخلفان به دستگاه قضا، شرکت در جلسات دادگاه و پاسخ به مقامات قضایی برای اجرای قانون، بقاء در شرایط سخت در هنگام رخداد حوادث، برف گیر شدن در دل زمستان یا واماندن در دل کویر و بیابان در شب یا روزهای گرم.

- درک درست و جامع از مفاهیم اکولوژی، اهمیت حفاظت از طبیعت، ساختار طبیعت و حلقه های غذایی از زنجیره غذایی، رابطه موجودات با یکدیگر و انسان.

امکانات آموزشی مورد نیاز:

- استفاده از Power Point، فیلم و CD های آموزشی.

- اهدای کتاب های محیط زیستی به کتابخانه مدرسه در صورت امکان.

- اهدای تصاویر زیبایی از پرندگان، جانوران و گیاهان شاخص هر استان به کودکان.

- اهدای هدایای کوچک مانند جا کلیدی، کارت پستال و یادگاری های کوچک به کودکان.

- در صورت امکان، استفاده از حیوانات زنده (مانند بازهای شکاری با رعایت کامل نکات ایمنی) که توسط اداره کل، به محل مدارس منتقل می شوند.

- استفاده از نمونه های تاکسیدرمی پرندگان و سایر موجودات توسط محیط بانان با بیان مطالب جالب در مورد جانوران که می تواند بر حساسیت و علاقمندی دانش آموزان نسبت به حفاظت از طبیعت و محیط زیست، بیافزاید.

- نمایش فیلم ها و تصاویر جذاب محیط زیستی.

- برگزاری مسابقات محیط زیستی جذاب برای جلب مشارکت دانش‌آموزان در افزایش آگاهی و علاقمندی آنها نسبت به مسایل مربوط به محیط زیست.
- استفاده از ظرفیت شبکه های اجتماعی برای آموزش های محیط زیستی و انتقال تجارب محیط بانان به دانش آموزان.

توضیحات

- حضور مدیران کل ادارات حفاظت محیط زیست استان ها در مدارس به منظور معرفی محیط بانان و ایجاد مراسمی ماندگار در ذهن دانش آموزان توصیه می شود.
- اجرای طرح در مدارس پسرانه و دخترانه تاکید می گردد.